

SDĚLENÍ - ANNOUNCEMENT

PROGRAM BALTSKÉ UNIVERZITY V ČESKÉ REPUBLICE

RNDr. Alena Labodová, Ph.D.

VŠB – TU Ostrava, Hornicko-geologická fakulta, Institut environmentálního inženýrství,
ředitelka Programového centra BUP v České republice.
alena.labodova@vsb.cz

Baltská univerzita je v současnosti síť cca 220 vysokých škol ze 13 zemí, které patří k úmoří Baltského moře. Jedná se o Německo, Dánsko, Švédsko, Finsko, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Rusko, Bělorusko, Ukrajinu, Slovensko, Českou republiku a Polsko. Byla založena v roce 1991 na popud rektora Univerzity Uppsala (Švédsko). Návrh začít se spoluprací univerzit vznikl již dříve, protože univerzity jsou klíčovými hráči při mírovém a udržitelném rozvoji v regionu, ale teprve pád železné opony umožnil toto propojení Východ – Západ. V době založení bylo hlavním cílem vytvoření kurzů z oblasti ochrany životního prostředí, rozvoje společnosti a pro posílení demokracie, které budou univerzity sdílet, vyučovat paralelně a které budou umožňovat s využitím moderních technologií také online spojení mezi studenty v různých zemích. V roce 1991 nebyl ještě internet a Baltský program (BUP) využíval faxy a satelitní televizi pro udržování kontaktů mezi univerzitami. Partnerem pro BUP byly Švédské telekomunikace, distributoři veškerého rozhlasového a televizního vysílání ve Švédsku a také Nordic Tele X satelit pro vysílání, který měl ideální pokrytí v regionu Baltského moře. Byl to ve své době velmi inovativní přístup, umožňující přímé tele- a videokonference mezi různými školami v regionu. Oficiální řečí BUP je angličtina, některé kurzy byly přeloženy rovněž do ruštiny. Pro ukončení kurzů jsou zavedeny stejné zkušební otázky a udělení mezinárodního diplomu.

Administrativně je program Baltské univerzity řízen sekretariátem, který sestává z ředitele programu, manažera sítě univerzit a několika asistentů. Tento sekretariát je součástí Centra pro udržitelný rozvoj Univerzity Uppsala. Úkolem sekretariátu je podporovat a rozvíjet regionální spolupráci a kontakt mezi organizacemi v rámci BUP. Sekretariát zodpovídá za ekonomiku BUP, včetně kontaktu s financujícími organizacemi. V současnosti hlavními zdroji financí pro BUP jsou švédská vláda a Univerzita Uppsala, Švédský institut a oddělení pro Baltské moře v SIDA (Švédská mezinárodní agentura pro rozvoj). Další finance jsou získávány od Severské rady ministrů, z některých programů EU a rovněž z finských fondů. Do programu také významně přispívají některé zúčastněné univerzity, např. Technická univerzita Lodž (Polsko). Sekretariát organizuje tvorbu nových kurzů a materiálů pro kurzy, včetně knih a filmů. Vede kalendář dohodnutých aktivit a administruje konání různých setkání a konferencí v rámci programu.

Na národní úrovni tyto aktivity řídí Programová centra. Činnosti BUP se aktivně účastní univerzity ze 13 zemí, řízené 15 centry (v Německu a Rusku jsou vždy dvě centra). Centra zodpovídají za komunikaci, šíření informací, organizaci národních BUP konferencí, správu výukových materiálů pro kurzy a podporují sekretariát při výběru účastníků mezinárodních konferencí. Napomáhají také kontaktu mezi univerzitami při vyhledávání partnerů pro nové projekty apod. Ředitelé národních center se pravidelně dvakrát ročně scházejí, aby probrali další vývoj programu a podali zprávy o stavu BUP ve svých územích.

Na celý program dohlíží mezinárodní rada, kterou jmenuje vždy na tři roky rektor Univerzity Uppsala. V radě jsou kromě zástupců Univerzity Uppsala také dva ředitelé center ze Střední nebo Východní Evropy a dva zástupci studentů. Rada schvaluje strategické směřování BUP a jeho hospodaření.

Hlavní náplní programu byla od počátku výuka, zaměřená na otázky udržitelného rozvoje oblasti Baltského moře, tedy ochranu ŽP, rozvoj měst, společnosti a podpora demokracie. Pro tyto účely byly vytvořeny základní a specializační výukové kurzy pro studenty bakalářských i magisterských programů a podpůrné kurzy pro učitele. Všechny tyto kurzy jsou v angličtině, založené na současných znalostech a výsledcích výzkumu, interdisciplinární, interaktivní, zaměřené na řešení problémů a ukončené mezinárodním diplomem na základě standardizované zkoušky. Na vývoji a zavádění těchto kurzů se účastnilo řádově 1500 pedagogů a ročně je absoluuje asi 9500 studentů. Další studenti pak využívají alespoň připravené výukové materiály jak studijní opory. Jednotlivé kurzy tvoří ucelené bloky, ale mohou se vyučovat i po částech. Jsou ohodnoceny podle rozsahu a náročnosti níže uvedeným počtem ECTS kreditů.

Pro bakalářskou úroveň jsou nyní dostupné kurzy:

Environmental Science courses (15 ECTS)

1. The Baltic Sea Environment (7,5)
2. Environmental Science (7,5)
3. English for Environmental Science

The Baltic Sea Region (area studies) courses (15 ECTS)

1. The Baltic Sea Region – Cultures, Politics, Societies (4,5)
2. Peoples of the Baltic (4,5)
3. Regional Development and the Baltic Sea Region (6)

Sustainable Development course

1. A Sustainable Baltic Region (7,5 ECTS)

Kurzy pro magisterskou úroveň:

Water Management courses (15 ECTS)

1. Sustainable Water Management in Baltic Sea Region (4,5)
2. The Baltic Waterscape (4,5)
3. The Use and Management of Water (6)
4. River Basin Management

Environmental Management courses (30 ECTS)

1. Policy Instruments for Environmental Management (7,5)
2. Cleaner Production & Technologies (7,5)
3. Product Design & Life Cycle Techniques (7,5)
4. Environmental Management Systems & Certification (7,5)

Sustainable community development courses (15 ECTS)

1. The city (4,5)
2. Building sustainable communities (4,5)
3. Sustainable Urban Management (6)

Kurz Sustainable Water Management je dostupný i jako e-learning. K řadě kurzů existují doplňkové výukové materiály na webu BUP.

Každoročně jsou pro studenty organizovány dvě mezinárodní konference, jedna na všeobecné téma, kde účast není limitována studiem určitého kurzu BUP, ta se koná vždy v dubnu. Druhá, podzimní konference bývá zaměřena jako speciální k určitému oboru, např. v roce 2010 byla pořadatelem VŠB – TU Ostrava a téma bylo „Environmentální manažerské systémy“, v roce 2011 byla pořadatelem Technická universita Lodž a účastníci diskutovali „Bezpečnost a stabilitu v regionu“. Studenti se na konferencích účastní aktivně, dopředu dostanou zadání, co mají prezentovat a část jednání je spíše workshop a debatní klub, než klasická konference.

Obdobné konference se pořádají i pro učitele, zejména s cílem zvýšit jejich schopnosti a znalosti pro výuku v BUP kurzech, případně v důležitých nových oblastech poznání. Příkladem může být velmi úspěšný kurz, zaměřený na oblast chemických látek a novou evropskou legislativu pro ně.

Součástí pravidelných aktivit pro studenty jsou letní školy a intenzivní letní kurz SAIL – Sustainability Applied in International Learning, který se koná pravidelně jako sedmnáctidenní plavba na mořské plachetnici, kde studenti v počtu 38 tvoří posádku. Loňský ročník 2011 byl zčásti financován Finským centrem BUP a jeho trasa vedla z přístavu Halmstad ve Švédsku přes Dánsko a Estonsko do Finska, kde plavba končila v Turku účastí na oslavách Kulturního města Evropy.

České univerzity měly možnost zapojení do BUP od samého počátku. V době federálního československého státu bylo vytvořeno jedno centrum se sídlem na Slovenské zemědělské univerzitě v Nitře. Toto centrum mělo organizovat i spolupráci českých univerzit a zpočátku se aktivit zúčastňovali pedagogové z Ostravské univerzity, VUT Brno nebo České zemědělské univerzity Praha. Z různých osobních důvodů tato spolupráce skončila a jiné profesní kontakty umožnily v roce 2007 vytvoření samostatného Programového centra BUP pro Českou republiku na VŠB – TU Ostrava. Nyní toto centrum už 5 let funguje a nabízí i širší spolupráci dalším školám, které budou mít zájem o využití materiálů nebo kontaktů BUP. Vzhledem k relativně pozdnímu vstupu VŠB – TU do společenství BUP už škola nepřevzala mezi své akreditované předměty kurzy vytvořené v rámci BUP, ale využívá knihy a filmy jako doplňkovou literaturu. Studenti a pedagogové

VŠB – TU se zúčastňují konferencí a existuje možnost zapojit do činnosti i další české školy, pokud budou mít zájem.

V průběhu uplynulých 20 let se BUP změnil z „výrobce“ kurzů a výukových materiálů, zaměřených na podporu výuky k udržitelnému rozvoji, na významnou platformu pro spolupráci univerzit a také toho, kdo ovlivňuje politiku vzdělávání v regionu Baltského moře. Vliv BUP na rozvoj regionu se stal příkladem i pro jiné oblasti, např. kolem Středozemního moře.

Spolupráce v rámci BUP není omezena na školy s environmentálním vzděláváním, stejně dobře se uplatní i studenti oborů technických, ekonomických, pedagogických, společenských věd i jazyků. Nový směr rozvoje do dalších let BUP se orientuje na výzkumné a výukové projekty, výměny studentů a pedagogů. Hlavní směřování programu bylo diskutováno na konferenci rektorů zúčastněných univerzit, konané už po třetí v říjnu 2011 v Uppsale.